

גיליון מס' 6

ברכות ל"ז-מ"ג

י"ד-כ"א שבט, שבוע פרשת יתרו, תש"פ

פת הבאה בכיסנין ושיעור שביעה (ברכות פ"א ע"ב-ט"א ע"א)

הגמרא דנה בברכה שאחרי אכילה של פת הבאה בכיסנין, וכן האם השיעור של האכילה המחייב בברכת המזון נידון על פי כל אדם או מה שמקובל אצל אחרים כשקובעים סעודה על מאפים אלו. ראשונים עסקו אף הם במחלוקת זו. לדבר יש השלכות מעשיות בנוגע לברכה שאחרי אכילה של מאפים המקובלים כיום - לחמניות מתוקות, בורקסים ועוד.

ברכה אחרי אכילת פת הבאה בכיסנין

ברכות מא ע"ב – מב ע"א

איתמר. הביאו לפניהם תאנים וענבים בתוך הסעודה.
אמר רב הונא: טעונים ברכה לפניהם, ואין טעונים ברכה לאחריהם.
וכן אמר רב נחמן: טעונים ברכה לפניהם, ואין טעונים ברכה לאחריהם.
ורב ששת אמר: טעונין ברכה בין לפניהם בין לאחריהם, שאין לך דבר שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו אלא פת הבאה בכסנין בלבד.
ופליגא דרבי חייא דאמר רבי חייא: פת פוטרת כל מיני מאכל, ויין פוטר כל מיני משקים.

על דברי רב ששת שאמר "שאין לך דבר שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו אלא פת הבאה בכסנין בלבד", כתב תוספות:

תוספות ברכות מא ע"ב

אלא פת הבאה בכסנין - דטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו רק בורא נפשות רבות, מידי דהוה אאורז ודוחן דאמרי' לעיל (דף לז:): בתחלה מברך בורא מיני מזונות ולבסוף ולא כלום הואיל ונתנו בהן שקדים הרבה.

ופי' רש"י [ד"ה פת] אפי' אם אכל מהן אחר ברכת המזון קאמר.
ולא נהירא [1] חדא דאמרי' לעיל [לז ע"ב] כל שיש בו מחמשת המינין צריך ברכה מעין שלש. [2]
ועוד אמאי קאמר כיסנין, לימא נמי אורז ודוחן?

על כן צריך לפרש דמיירי בתוך הסעודה קודם ברכת המזון דמיירי בה. והכי קאמר "חוץ מן הפת הבאה בכיסנין" בתוך הסעודה קודם ברכת המזון, דאין טעון ברכה לאחריו דפטר ליה ברכת המזון אפי' לרב ששת משום דהוי דבר מועט. אבל בלא סעודה אף לאחריו צריך לברך מעין ג' ברכות, ולהכי לא נקט פת אורז ודוחן שהרי אפילו בלא סעודה נמי אין צריכין ברכה מעין ג' לאחריו.
לא קי"ל כרב ששת אלא כרב הונא ורב נחמן, דאין הלכה כיחיד במקום רבים.

- עיין ברש"י [ד"ה פת] ומדוע לפיו אין לברך ברכה מעין שלוש אחר אכילת פת הבאה בכסנין, גם אם אוכלים אותה באופן עצמאי?
- הסבר את שתי קושיות תוספות על דברי רש"י, ואת הסברו של תוספות לדברי רב ששת.
- מדוע שאלותיו של תוספות על רש"י, לא קשות על הסברו של התוספות.

בהמשך הגמרא מופיעה מחלוקת בין רב הונא לרב נחמן, אודות השיעור עליו יש לברך ברכה אחרונה.

ברכות מב ע"א

...רב הונא אכל תליסר ריפתי בני תלתא תלתא בקבא, ולא בריך.

אמר ליה רב נחמן: עדי כפנא? אלא כל שאחרים קובעים עליו סעודה צריך לברך.

רב יהודה הוה עסיק ליה לבריה בי רב יהודה בר חביבא. אייתו לקמייהו פת הבאה בכסנין. כי אתא שמעינהו דקא מברכי המוציא. אמר להו: מאי ציצי דקא שמענא דילמא 'המוציא לחם מן הארץ' קא מברכיתו? אמרי ליה: אין, דתניא רבי מונא אמר משום רבי יהודה: פת הבאה בכסנין מברכין עליה 'המוציא'. ואמר שמואל: הלכה כרבי מונא. אמר להו: אין הלכה כרבי מונא. אתמר: אמרי ליה, והא מר הוא דאמר משמיה דשמואל לחמניות מערבין בהן ומברכין עליהן 'המוציא'? שאני התם דקבע סעודתיה עלייהו, אבל היכא דלא קבע סעודתיה עלייהו לא.

רש"י ברכות מב ע"א

רב הונא אכל תליסר ריפתי - מפת הבאה בכסנין ולא בירך אחריו. אמר רב נחמן עדי כפנא - גרסינן. עדי - אלו, כלומר: אלו לרעבון נאכלו, ואכילה מרובה כזו לא נפטרת מברכה. אלא כל שאחרים קובעין אכילתן בכך - טעון ברכת המזון, כך פירש רב האי.

- הסבר מדוע רב הונא סבר שאין לברך ברכת המזון אחר אכילה של כמות כזו, ומדוע רב נחמן סבר שיש לברך?

שיעור שביעה לברכת המזון

בהמשך דבריו, כתב רש"י פירוש אחר בשם רבותיו לפיהם רב הונא אכל פת רגילה ולא פת הבאה בכסנין, ודחה פירוש זה. מחלוקת רש"י ורבותיו עוסקת בשאלה מה הוא שיעור שביעה שהאוכל שיעור זה חייב לברך ברכת המזון.

רש"י ברכות מב ע"א

ורבותינו פירשו: תליסר ריפתי מפת שלנו, ולא בירך אחריו משום דלא שבע, וקרא כתיב (דברים ח, י) "ואכלת ושבעת וברכת". וכך פירש רב יהודאי בהלכות גדולות. ואינו נראה לי, דלית ליה לרב הונא "והם החמירו על עצמן עד כזית ועד כביצה" (ברכות לעיל דף כ' ב'), ודלא כרבי מאיר ודלא כרבי יהודה (ברכות לקמן דף מ"ט ב').

- לפי רבותיו של רש"י ובעל הלכות גדולות, מה הסיבה שרבו לא בירך ברכת המזון לאחר שאכל כמות כה גדולה של לחם?
- רש"י חלק על דעת רבותיו ועל דעת בעל הלכות גדולות.
- עין לעיל בגמרא (ברכות כ ע"ב). מהו השיעור עליו יש לברך ברכת המזון מהתורה, ומה היא החומרה או הדקדוק שעם ישראל קבל על עצמו?
- עין לקמן במשנה (ברכות מה ע"א. נזכר בגמרא גם בגמ' בברכות מט ע"ב; יומא עט ע"ב) מי מבין התנאים – ר' מאיר ור' יהודה, אמר שהשיעור הוא עד כביצה, ומי אמר עד כזית?
- הסבר את הסיבה שרש"י דחה את דברי רבותיו ובעל הלכות גדולות.

ספר החינוך, עסק אף הוא בשיעור שביעה, והמשנה ברורה הסביר את דבריו:

ספר החינוך מצוה תל – ברכת המזון

לברך את השם יתברך אחר שיאכל האדם וישבע, מלחם, או משבעת המינין הנזכרים בכתוב [דברים ח, ח] כשהוא זן מהן. ולחם סתם נקרא פת העשוי מחטה ושעורה, ובכלל החיטה הכוסמת, ובכלל השעורה שבולת שועל ושיפון. ועל כלל שבעת המינין הזנין נאמר: "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך" [שם י]. וזאת השביעה אין לה שיעור שוה בכל אדם. אבל כל אדם יודע שביעתו, וידענו שיעור שביעת הצדיק שהוא באוכלו לשובע נפשו, ארצה לומר כדי מחיתו לבד. והראיה שאין חיוב הברכה מן התורה רק אחר השביעה, מה שאמרו זכרונם לברכה בפרק מי שמתו בברכות [כ' ע"ב], דרש רב עזריא וכו', עד אמר להם לא אשא פנים לישראל שאני כתבתי בתורתך "ואכלת ושבעת וברכת", והם דקדקו על עצמם עד כזית ועד כביצה.

שולחן ערוך, אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קפד סעיף ו

שיעור אכילה לברך עליה ברכת המזון, בכזית.

משנה ברורה סימן קפד ס"ק כב

(כב) בכזית - היינו מדרבנן. אבל מדאורייתא אינו חייב לברך ברכת המזון כי אם כשאכל דוקא שיעור שביעה שנאמר "ואכלת ושבעת וברכת". ושיעור שביעה משמע מספר החינוך [בפרשת עקב] דאינו שוה בכל אדם אלא כל אחד יודע שביעתו. ואם דרכו תמיד לאכול כדי מחיתו לבד גם זה נחשב שביעה.

שער הציון סימן קפד ס"ק כה

(כה) ולכאורה משמע מלשונו דאם הוא איש רעבתן ואינו שבע כי אם באכילה מרובה מאד אינו מתחייב כי אם לפי שביעתו. ומרביתו של רש"י [ברכות מ"ב] משמע דתלוי לפי אנשים אחרים, כל שדרכו לקבוע סעודה בשיעור הזה מקרי שביעה.

- מה ההבדל בשיעור שביעה בין רבותיו של רש"י לבין דברי ספר החינוך?
- על בסיס מה הסביר שער הציון את דברי רבותיו של רש"י באופן זה? עיין שוב בגמרא ובדברי רש"י בשם רב האי.

הרב יחיאל מיכל רבינוביץ, אפיקי ים חלק ב סימן א

הרדב"ז (שו"ת סי' קצ"ז), דבחולה וזקן או שאכל מקודם, והוא שבע עכשיו בכזית או בכביצה, מחויב מהתורה בברכת המזון, דעל כל פנים אכל כדי שביעה אצלו. ...ולמדנו מתורתו של הרדב"ז ז"ל, דהא דבעינן אכילה שיש בה שביעה, לאו בדעלמא משערינן דנימא דבעינן שיעור שביעה באדם בינוני, וכל דלא אכל שיעור שביעה דאחרים אף דהוא שבע בזה, לא יתחייב לברך ברכת המזון, ורק דבדידיה משערינן בזה. ואם אצלו הוא עכשיו כדי שביעה, אף דלא אכל רק כזית או כביצה, מחויב בברכת המזון מהתורה. וזהו טעמם של העולת תמיד והאליהו רבה ז"ל שמסתפקים בזה, דאולי בדעלמא משערינן, וכל דלא אכל שיעור שביעה דאדם בינוני אף דאצלו הוא כדי שביעה, פטור מהתורה מברכת המזון. ונפקא מינה להוציא אחרים, שאכלו כדי שביעה גמורה.

ובאמת לפי רבותיו של רש"י ז"ל והבה"ג ז"ל, פליגי בזה רב הונא ורב נחמן בברכות [מב ע"א], בהא דרב הונא אכל תליסר ריפתי, בני תלתא תלתא בקבא ולא בריך, אמר ליה רב נחמן: עדי כפנא, אלא כל שאחרים קובעים עלי' סעודה חייב לברך. והביא רש"י ז"ל לפרש בשם רבותיו ז"ל דאכל תליסר ריפתי מפת שלנו, ולא בריך אחריה משום דלא שבע, וכן פי' הבה"ג ז"ל. ולפי מה שכתבתי מבואר פלוגתא דרב הונא ורב נחמן.

דרב הונא סבירא ליה דבדידיה משערינן ולא בדעלמא, ואם אכל כזית או כביצה והוא שבע עכשיו, מחויב בברכת המזון אף דאינו שיעור שביעה אצל אחרים, וממילא הוא הדין להפך, באכל שיעור שביעה ממש שאצל אחרים, אבל לדידי' לא סגי בהכי לשבוע, כיון דבדידיה משערינן פטור מברכת המזון מהתורה.

אבל רב נחמן סבירא ליה דבעלמא משערינן, וכל דהוי שיעור שביעה אצל אחרים, מחויב לברך אף דאינו שבע עדיין, ואם כן ממילא יש לומר להפך גם כן. אם אכל כזית והוא שבע, כיון דלא הוי שיעור שביעה אצל אחרים, פטור לברך מן התורה.

נמצא דלרבותינו אלה, דין דהרדב"ז ז"ל תלוי בפלוגתת רב הונא ורב נחמן.

- כמו מי סובר הרדב"ז עצמו - כרש"י, כרבותיו של רש"י ובעל הלכות גדולות, או כספר החינוך? בסס תשובתך.

- הסבר את מחלוקת רב הונא ורב נחמן על בסיס המחלוקת בראשונים מהי ההגדרה של שיעור שביעה.

הלכה למעשה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קסח סעיפים

ז-ו

ו. פת הבאה בכיסנין, מברך עליו: בורא מיני מזונות, ולאחריו ברכה אחת מעין שלש. ואם אכל ממנו שיעור שאחרים רגילים לקבוע עליו, אף על פי שהוא לא שבע ממנו, מברך עליו המוציא וברכת המזון. ואם מתחלה היה בדעתו לאכול ממנו מעט, וברך בורא מיני מזונות, ואח"כ אכל שיעור שאחרים קובעים עליו, יברך עליו ברכת המזון, אף על פי שלא ברך המוציא תחלה; ואם אכל שיעור שאחרים אין קובעים עליו, אף על פי שהוא קבוע עליו, אינו מברך אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, דבטלה דעתו אצל כל אדם.

ז. פת הבאה בכיסנין, יש מפרשים: פת שעשוי כמין כיסים שממלאים אותם דבש או סוקר ואגוזים ושקדים ותבלין; [כיס - מאפה ממולא]

ויש אומרים שהיא עיסה שעירב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה, והוא שיהיה טעם תערובת המי פירות או התבלין ניכר בעיסה, (רמ"א: וי"א שזה נקרא פת גמור, אלא אם כן יש בהם הרבה תבלין או דבש כמיני מתיקה שקורין לעקי"ך שכמעט הדבש והתבלין הם עיקר, וכן נוהגים) (רש"י וערוך וכן יש לפרש דעת רמב"ם); [מאפה שנילוש עם נוזלים ממותקים וכד']
ויש מפרשים שהוא פת, בין מתובלת בין שאינה מתובלת, שעושים אותם כעבים יבשים וכוססין אותם. [מאפה פריך ושכוססים אותו].

והלכה כדברי כולם, שלכל אלו הדברים נותנים להם דינים שאמרנו בפת הבאה בכסנין.

משנה ברורה סימן קסח ס"ק כד

והנה לענין עירובי תחומין בסימן שס"ח איתא דשיעור סעודה הוא ג' או ד' ביצים, וכתבו כמה אחרונים דהוא הדין כאן חשיב בזה שיעור קביעת סעודה. אבל כמה אחרונים והגר"א מכללם חולקים וס"ל דאין לברך המוציא ובהמ"ז אלא כשיעור סעודה קבוע שהוא של ערב ובקר, וכמו שכתב בבית יוסף בשם שיבולי לקט וכן מצאתי באשכול דמוכח שהוא סובר כן, וכן נוטה יותר לשון השו"ע. ומ"מ לכתחלה טוב לחוש לדעת המחמירים שלא לאכול ד' ביצים וכל שכן אם הוא דבר שיש להסתפק בו מדינא אם הוא פת הבאה בכיסנין.

ביאור הלכה סימן קסח ד"ה אע"פ שהוא קובע

נראה ברור דאם הוא זקן או נער שאכילתן מועט בטבע, חייבין בהמוציא וברכת המזון אם אכלו שיעור שדרכן תמיד לקבוע על זה כיון דכל בני מינם מסתפקין בשיעור אכילה כזו.

הרב יצחק יוסף, ילקוט יוסף, הלכות ברכות סימן קסח, סעיפים ג, ח-י

ג. פיצה הנאפית בתנור עם בשר או גבינה, ונילושה במים, יש לברך עליה ברכת המוציא. ואם אכל שיעור כזית מברך ברכת המזון. ואם נילושה בחלב וטעם החלב ניכר בפיצה, יברך מזונות. ופשטידה (בצק ממולא בבשר וכדומה) הנאפית בתנור, מברכים עליה המוציא וברכת המזון. אבל פשטידא הנעשית מבצק עלים וכדומה, והעיסה נפרכת, אף שיש בתוכה בשר וכדומה (הנקרא בורקס בשרי) מברכים עליו בורא מיני מזונות. וכן סיגרים הממולאים בבשר, העשויים מבצק עלים (שהוא קצת

יבש שנכסס (בשיניים) וכדומה. אבל פשטידא הנאפית מבצק רגיל ונילוש במים, וממולא בבשר או בדגים או בגבינה, ואופים אותה כעיסה רגילה, מברכים עליה המוציא וברכת המזון.

ח. הקובע סעודה על פת הבאה בכיסנין (עוגה) דהיינו שאוכל למעלה מ-216 גרם, (כשיעור ארבע ביצים, וטוב להחמיר לאכול כשיעור 230 גרם) מברך על העוגה המוציא לחם מן הארץ, וברכת המזון. ואם התחיל לאכול את העוגה שלא על דעת לקבוע עליה סעודה, ובירך בורא מיני מזונות, ונמשך באכילתו, עד שאכל שיעור 216 גרם, יברך ברכת המזון, אף שבירך בתחלה מזונות.

ט. כשקובע סעודתו על עוגה, צריך שיאכל כל כזית מפת הבאה בכיסנין בתוך כדי אכילת פרס. ואם אוכל פחות משיעור ארבע ביצים מברך בורא מיני מזונות, ולבסוף על המחיה. ומכל מקום נכון להזהר לכתחלה שלא לאכול מפת הבאה בכיסנין כשיעור שלש ביצים, דהיינו נ"ד דרהם, שהם כמאה ששים ושנים גרם.

י. מה שמצוי בכמה סעודות מצוה, שמביאים חלות מתובלות בסוכר, ומודיעים לצבור שאין צריך ליטול הידים, כיון שמברכים עליהם בורא מיני מזונות [באופן שהמתיקות ניכרת], יש להעיר, שאם קובעים סעודתם עליהם ואוכלים שיעור כ-216 גרם, צריכים לברך המוציא וברכת המזון. וגם בחתונות הנערכות כיום עם חלות מתוקות יש לנהוג כן.

וראה בשו"ת יביע אומר (חלק י סי' יח) שדחה מה שכתב בזה בברכת ה' לברך המוציא וברכת המזון על חלות מתוקות שאוכלים בחתונות, אף כשאינו אוכל 216 גרם, שכיום רגילים לקבוע סעודה בחתונות אף בפחות מ-216 גרם. ואין דבריו נכונים, והם נגד דברי הרב בית דוד, הגר"א, הגר"ז, החיד"א, לקט הקציר, בן איש חי, בית מנוחה, כה"ח, ועוד, שכולם העידו על המנהג שאין מברכים המוציא וברכת המזון אלא אם אוכל שיעור 216 גרם, והיאך לא חשש לספק ברכות להקל. ומה שחילק דבזמנם לא היו רגילים לאכול חלות מתוקות בחתונות, הנה מי יאמר לנו שבזמנם לא קבעו סעודה בחתונות על חלות מתוקות, ועם כל זה הצריכו שיהיה שיעור 216 גרם.

הרב יעקב אריאל, "לחמניות מתוקות – האם נחשבות כפת הבאה בכיסנין?" שו"ת באהלה של תורה, א, סימן טז

יש הנוהגים לאפות לסעודות מצווה לחמניות מתוקות שנילושו ביין צימוקים ושמן הפטורות כביכול מנטילת ידים וברכת המזון. גם לדעת הרמ"א [לעיל שו"ע סימן קסח, ז], והציבור אוכל מהן לשובע וסומך על הדעה שלחמניות אלו אכן פטורות מנטילת ידים וברכת המזון.

והנה שיעור 4 ביצים הוא כ-240 גרם. דהיינו כ-3-4 לחמניות שאדם בימינו רגיל לשבוע באחת מהן. (שהרי הנוהג בימינו הוא שאדם אוכל כריך של לחמניה אחת והוא שבע ממנה עד לארוחה הבאה!).

היתכן לומר שאדם יאכל כמות כפולה ומשולשת ויפטר מברכת המזון?

...המחלוקת בין רב הונא לרב נחמן היא האם השביעה שעליה דברה התורה תלויה בו [רב הונא], או במקובל אצל אחרים [רב נחמן], וכל שאחרים שבעו אע"פ שהווא לא שבע, מברך.

..ואף על פי שהשולחן ערוך פסק שרק דעת אחרים קובעת, מ"מ לרוב הראשונים גם דעתו קובעת. אלא שבכל זאת לא מלאני לבי להכריע להלכה נגד השולחן ערוך. מיהו בביעור הלכה לבעל המשנה ברורה כתב שאם מקובל אצל בני מינו להסתפק במועט, גם לרב נחמן חייב בברכת המזון משום שזוהי דרך קביעתם של בני מינו. ובימינו רוב בני אדם מסתפקים במועט ורק העובדים עבודה פיזית קשה צריכים לאכול כמויות גדולות. ואילו רוב בני אדם שאינם מוציאים אנרגיה לא רק שאינם צריכים

לאכול יותר מהצורך, אלא שהדבר גם מזיק לבריאותם... לכן האוכל לחמניה אחת שנוהגים לאוכלה בארוחה אחת חייב בברכת המזון. ועל כן צריך לומר שנשתנו הטבעים, שבעבר היו הולכים הרבה ומאמצים הרבה, ולכן היו צריכים כמות גדולה יותר כדי לשבוע, מה שאין כן בימינו. וכן מצד האיכות – פת הבאה בכיסנין היא לחם... וכל המחלוקות בין הפוסקים היא איזו פת מיועדת לשביעה ואיזו לטעימה. אך לכולי עלמא פת שנאפתה במיוחד רק כדי שיפטר מנטילת ידים וברכת המזון שם לחם עליה ונועדה לשביעה, ולכן לענ"ד אין מקום לפוטרה מברכת המזון, אלא אם כן אוכל כמות קטנה מאד שאין בה שביעה. אך כשהוא שבע ממנה, שם לחם עליה, וחייב בנטילת ידים וברכת המזון. מסקנה: הלחמניות המתוקות אינן פטורות מנטילת ידים ומברכת המזון, אלא אם כן אוכל כמות קטנה שאין דרך בני אדם לשבוע ממנה, כגון לחמניה בגודל של כזית בערך (30 גרם). אך לחמניה בגודל של ביצה (60 גרם) נחשבת לסעודה אצל הרבה בני אדם וטעונה נטילת ידים וברכת המזון.

אמונה

רמח"ל, דרך ה', חלק ד פרק ט, ב

ענין הברכות שתקנו חז"ל על כל עניני העולם והנאותיו, ושורש לכולן ברכת המזון שנצטוינו בה בתורה. כי ביארנו שכל הענינים הנמצאים בטבע הנם פרטים מכוונים אל התכלית הכללית שתגיע המציאות כולה אל השלימות. והאדם הנמשך אחר חוקות טבעו ופועל הפעולות כפי שהוחק לו יש לו להתכוון תמיד לעבודת בוראו... ולא לכוונה אחרת ככוונת התאוות והנטיה החמרית אל המותרות, ואז יהיו כל הדברים עוזרים לו ותנאי העבודה. ולימדתנו התורה שאחר שנהנינו במאכלנו ומשתנו נודה לפניו יתברך ונברך שמו, ונחזיר הדבר אל התכלית האמיתית שלו, עד שנמצא בכולם מתגדל כבודו יתברך, במה שחפצו נעשה ועצתו מתקיימת. וזה כלל ענין ברכת המזון ושאר ברכות הנהנין שאחר ההנאה.

הרב שמשון רפאל הירש, דברים ח, י

...ברכת המזון נוהגת מן התורה רק אחרי אכילת לחם, וזו האזהרה הנלמדת מכאן: אל יעלה על דעתנו שה' מספק לנו רק את הנכסים ואת ההנאות שהם בגדר מותרות, אלא אפילו הלחם המקיים את נפשנו לא נמסר לידנו; אפילו הקיום הערטילאי של האדם הוא מתנה ישירה של השגחת ה'. הכל הוא "מוצא פי ה'" וכל נשימה ונשימה תלויה במאמרו.

ההקשר שברכת המזון כתובה בו בתורה, וכן גם עצם מושג ה"ברכה", מלמדנו שמצוה זו איננה חובת נימוס של אמירת תודה על המזון, אלא תוך שהיא מזכירה לנו שקיומנו תלוי רק בה' לבדו הרי היא מחיה ומעוררת בלבנו גם את כל המסקנות הנובעות מעובדה זו למילוי תפקיד חיינו. משום כך ברכת המזון כוללת ארבע ברכות המקיפות את כל היסודות של מושג "היהודי". ההשגחה הכללית של ה' על עולמו והשגחתו הפרטית על דברי ימי ישראל הציבה את היהודי על משמרתו, וחובה על כל דור יהודי להכיר את התפקיד המוטל עליו.